

KRIPCA TETE ANČKE

Ana Prek s kripco na poti v Močilnik, 1960 (foto: Janez Tomšič).

»Ančka pelje kripco pod kôzuc. To je razširjeni stavek,« je glasno ponavljal učno snov osnovnošolec Andrejazov Nace v času blizu prve svetovne vojne, ko je čez dolino opazoval sosedovo Ančko pri njenem vsakdanjem opravilu.

Ko je mnogo let kasneje nastala priložena fotografija, je bila teta Ančka Prek namenjena na njivo v Močilnik, da nakoplje cajno krompirja za sproti. To je bila do visoke starosti velik del leta njena skoraj vsakodnevna pot, često tudi večkrat na dan, saj je bilo tam v glavnem vse polje njene male kmetije. Kripca je tisto vozilo, ki je med vsemi prevoznimi sredstvi, ki se na skromni kmetiji uporabljajo, najbolj vsestransko uporabno. Pod kozolcem so ji delali družčino še trije vozovi in samotěž voziček na štirih kolesih, ki pa je bil zlasti za žensko pretežak, da bi ga vlekla po strmem klancu iz Močilnika. Skoraj nujna je bila pomoč, tudi kadar je bil voziček prazen. Težki voz, parizar, je prišel v poštev zlasti za prevoz gnoja ali gnojevke na njive oziroma za dostavo hlodov na žago, srednji in mali voz pa za spravilo sena. Iz lazov se je vozilo večinoma samotěž, ker je bilo po klancu od Rakovega hriba navzdol potrebno v glavnem le zavirati, prazne vozove pa so zjutraj povlekli navkreber spotoma kar prijazni gozdarji; lastnega konja pri hiši nikoli ni bilo.

Po drugi svetovni vojni, ko so se pojavili tuji turisti na svoji poti na ali z morja, so bili često kar začudeni, ko so videli s senom polno naložen voz s človeško vleko. Za vožnjo iz Močilnika pa je bila konjska vprega nujna, samotěž se je dalo spraviti s senom naložen voz včasih pred grozečim dežjem le pod streho Oblakove žage.

Seveda je kripca občasno služila tudi na daljših relacijah: do gozda v Kambrcah, na mah v Bistri ali na Drenov Grič. V tem slučaju bi se verjetno že lahko reklo: »To je precej razvlečen stavek.«

V spominu mi ostaja prav poseben prevoz, žalosten in vesel obenem, ko smo na kripci odpeljali telička na odkupno mesto na Breg. Ko je minilo določeno obdobje domače vzreje, je moral teliček zapustiti svoje mesto ob Šeki v hlevu in oditi po svoji od usode začrtani poti.

Okoli sto kilogramov težko žival smo likor se da nežno prekucnili v košaro kripce, postlano z vrečevino, in zgornji rob prepletli z vrvjo, da nam med prevozom ne bi vstala in prekinila potovanja v njej neznano smer. V nas je teliček upiral svoje velike žalostne oči.

Na oddajnem mestu, po tehtanju in oceni, je bila teta pohvaljena za lepo žival, žalost ob ločitvi je blažila le zagotovitev prevzemnika, da bo šla v nadaljno prirejo. Na poti proti domu smo bili nenavadno tiho, prazna kripca pa nam je kljub srečno zaključenem dejanju malega delčka kmečkega posla prav neprijazno, skoraj obtožujoče, ropotala po cesti.

Ko premišlujem o časih, ko sva z bratom preživljala šolske počitnice pri tetah na Vrhniki, se mi zdi, da sva tu izpopolnjevala svoje vedenje tudi o načinu življenja najinih prednikov kmetovalcev, ki so tod živeli že pred več sto leti, in se seznanila z mnogimi kmečkimi opravili. Koliko zanimivosti so skrivali: skromna kmečka domačija, Močilnik, lazi, gozd in poti po opravkih, s kripco ali brez nje. Da sta nama teti blagohotno oprostili vse najine drobne neumnosti in pobalinske nagajivosti, ki so se v vseh teh letih nabrale, sta naju morali imeti resnično radi.

Še danes se spominjam groze, ko nama je teta Ančka hudomušno obljubila ob nekem srečnem koncu šolskega leta: »Ob zaključku vajinega študija bom zapregla kravo v najboljši voz, kar jih premorem in vaju bom peljala skozi Vrhniko!«

Ko sva doštudirala, krave že ni bilo več pri hiši. Kripca, ta mojstrovina kolarja Potrebuješa in kovača Rožmanca s Stare ceste, pa naju še danes spominja na številna doživetja v tistih lepih poletnih mesecih in srečevanj z mnogimi imenitnimi ali vsaj zanimivimi Vrhničani, katerih imena zdaj prebiramo na nagrobnikih tam čez cesto, nasproti moje rojstne hiše.

Razglednica odposlana leta 1930, ko je teti Ivanki Prek pisal pisatelj Joža Likovič (foto hrani: Janez Tomšič).